

FIȘA DISCIPLINEI
Rousseau și filosofia iluminismului
Anul universitar 2025-2026

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ superior	Universitatea Babeș-Bolyai
1.2. Facultatea	Istorie și Filosofie
1.3. Departamentul	Istorie în limba maghiară
1.4. Domeniul de studii	Filosofie
1.5. Ciclul de studii	Licență
1.6. Programul de studii / Calificarea	Filosofie
1.7. Forma de învățământ	Zi

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei		Rousseau și filosofia iluminismului				Codul disciplinei	HLM2410
2.2. Titularul activităților de curs			Dr. Bakcsi Botond				
2.3. Titularul activităților de seminar			Dr. Bakcsi Botond				
2.4. Anul de studiu	II	2.5. Semestrul	4	2.6. Tipul de evaluare	C	2.7. Regimul disciplinei	DS

3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităților didactice)

3.1. Număr de ore pe săptămână	4	din care: 3.2. curs	2	3.3. seminar/ laborator/ proiect	2
3.4. Total ore din planul de învățământ	56	din care: 3.5. curs	28	3.6 seminar/laborator	28
Distribuția fondului de timp pentru studiul individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)					ore
Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe (AI)					24
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					12
Pregătire seminare/ laboratoare/ proiecte, teme, referate, portofolii și eseuri					20
Tutoriat (consiliere profesională)					10
Examinări					4
Alte activități					
3.7. Total ore studiu individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)				70	
3.8. Total ore pe semestru				126	
3.9. Numărul de credite				5	

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	
4.2. de competențe	

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	• Participarea la cursuri este obligatorie în proporție de 70%
5.2. de desfășurare a seminarului/ laboratorului	• Conform regulamentului universității, participarea la seminarii este obligatorie • Implicarea în discuții și dezbateri. Prezentarea textelor selectate. Întocmirea a cel puțin unui referat este obligatorie

6. Competențele specifice acumulate

Competențe profesionale/esențiale	C1 Identificarea și aplicarea adecvată a fundamentelor teoretice și istorice ale filosofiei: presupozii, principii, valori, etici, modalități de gândire și practici. C2 Ordonarea și formularea de idei, teme și probleme filosofice generale și de ramură. C3 Identificarea prin gândire critică (analiză și evaluare logice) a punctelor tari și slabe ale unor soluții, concluzii sau abordări alternative de probleme. C4 Evidențierea cauzelor, principiilor și semnificațiilor acțiunilor, experienței și existenței umane. C5 Producerea/proiectarea și comunicarea de idei/cunoștințe filosofice.
Competențe transversale	CT1 Abordarea în mod realist și prin argumentare atât teoretică, cât și practică a unor situații problemă cu grad mediu de dificultate în vederea soluționării lor eficiente. CT2 Aplicarea tehnicilor de muncă eficientă într-o echipă multidisciplinară pe diverse paliere ierarhice.

7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor acumulate)

7.1 Obiectivul general al disciplinei	• Extinderea cunoștințelor dobândite în domeniul eticii, esteticii, teoriei artei, filosofiei politice • Analiza manifestărilor artistice, educaționale, sociale și politice, distingerea analitică între precondițiile lor specifice și posibilele consecințe ale acestora • Reflecția asupra principiilor care guvernează atitudinile umane fundamentale și aplicarea lor, precum și facilitarea aplicării lor practice
7.2 Obiectivele specifice	• Aplicarea cunoștințelor dobândite în domeniul eticii, esteticii, teoriei artei, filosofiei politice la o anumită perioadă istorică și la un anumit context cultural • Dobândirea unei abordări critice asupra culturii, pe care să o conecteze la procesele relevante din secolele XX și XXI • Dobândirea unui set de instrumente conceptuale pentru identificarea principiilor care stau la baza proceselor sociale • Dezvoltarea unei reflecții fundamentate din punct de vedere istoric asupra problemelor actuale și a dilemelor culturale

8. Conținuturi

8.1 Curs	Metode de predare	Observații
1. Introducere. Conceptul și istoria Iluminismului 1. Predecesori, parteneri de discuție anglo-saxoni	Prelegere, discutarea problemelor ridicate, sinteza cursului	
2. Conceptul și istoria Iluminismului 2. Secolul Luminilor și filosofii francezi ai epocii	Prelegere, discutarea problemelor ridicate, sinteza cursului	
3. Complexitatea operei lui Rousseau, retorica sa specifică și relația sa cu filosofia Iluminismului	Prelegere, discutarea problemelor ridicate, sinteza cursului	
4. Critica culturală a lui Rousseau, concepția sa despre artă, activitatea sa literară	Prelegere, discutarea problemelor ridicate, sinteza cursului	
5. Concepția rousseauistă a naturii și teoria educației bazate pe natură	Prelegere, discutarea problemelor ridicate, sinteza cursului	
6. Concepția lui Rousseau privind religia	Prelegere, discutarea problemelor ridicate, sinteza cursului	
7. Principalele caracteristici ale epistemologiei și teoriei limbajului la Rousseau	Prelegere, discutarea problemelor ridicate, sinteza cursului	
8. Filosofia politică a lui Rousseau 1. Particularitățile contractualismului său	Prelegere, discutarea problemelor ridicate, sinteza cursului	
9. Filosofia politică a lui Rousseau 2. Voluntarism, decizionism	Prelegere, discutarea problemelor ridicate, sinteza cursului	
10. Filosofia politică a lui Rousseau 3.	Prelegere, discutarea problemelor	

Suveranitate populară și democrație directă	ridicate, sinteza cursului	
11. Filosofia politică a lui Rousseau 4. Opere politice târzii, subiectivitate colectivă, naționalism	Prelegere, discutarea problemelor ridicate, sinteza cursului	
12. Recepția lui Rousseau 1 - Tradiția revoluționară	Prelegere, discutarea problemelor ridicate, sinteza cursului	
13. Recepția lui Rousseau 2 – Tradiția republicană	Prelegere, discutarea problemelor ridicate, sinteza cursului	
14. Sinteză. Moștenirea lui Rousseau. Refutări, redescoperiri și paradoxul Rousseau	Prelegere, discutarea problemelor ridicate, sinteza cursului	

Bibliografie

Conceptul și filosofia Iluminismului:

Ernst Cassirer: *A felvilágosodás filozófiája*. Atlantisz, Budapest, 2007.

Pierre Chaunu: *Felvilágosodás*. Osiris, Budapest, 1998.

Ulrich im Hof: *A felvilágosodás Európája*. Atlantisz, Budapest, 1995.

Roland Mortier: *A európai felvilágosodás fényei és árnyai*. Gondolat, Budapest, 1983.

Operele lui Jean-Jacques Rousseau:

Jean-Jacques Rousseau: Javított-e az erkölcsökön a tudományok és a művészetek újraéledése?, in *Politikafilozófiai írások*. Atlantisz, Budapest, 2017, 7-40.

Jean-Jacques Rousseau: Levél d'Alembert-nek, in *Értekezések és filozófiai levelek*. Magyar Helikon, Budapest, 1978, 317-462.

Jean-Jacques Rousseau: Erkölcsi levelek, in *Értekezések és filozófiai levelek*. Magyar Helikon, Budapest, 1978, 271-316.

Jean-Jacques Rousseau: *Emil, avagy a nevelésről*. Papirusz Book, Budapest, 1997.

Jean-Jacques Rousseau: *Esszé a nyelvek eredetéről*. Attraktor, Gödöllő-Máriabesnyő, 2007.

Jean-Jacques Rousseau: Értekezés az emberek közötti egyenlőtlenség eredetéről és alapjairól, in *Politikafilozófiai írások*. Atlantisz, Budapest, 2017, 61-200.

Jean-Jacques Rousseau: A társadalmi szerződésről, avagy a politikai jog elvei, in *Politikafilozófiai írások*. Atlantisz, Budapest, 2017, 259-416.

Jean-Jacques Rousseau: Alkotmánytervezet Korzika számára, in *Politikafilozófiai írások*. Atlantisz, Budapest, 2017, 527-592.

Jean-Jacques Rousseau: Elmékedések a lengyel kormányzatról és tervezett reformjáról, in *Politikafilozófiai írások*. Atlantisz, Budapest, 2017, 593-708.

Jean-Jacques Rousseau: *Vallomások*. Magyar Helikon, Budapest, 1962.

Jean-Jacques Rousseau: *A magányos sétáló álmodozásai*. Európa, Budapest, 1997.

Jean-Jacques Rousseau: *Rousseau, Jean-Jacques bírja – Párbeszéd*. Typotex, Budapest, 2020.

Literatură de specialitate în limba maghiară:

Allan Bloom: Jean-Jacques Rousseau (1712-1778), in Leo Strauss - Joseph Cropsey (szerk.): *A politikai filozófia története II*. Európa, Budapest, 1994, 68-98.

Paul de Man: Rousseau, in *Az olvasás allegóriái*. Ictus, Szeged, 1999, 183-404.

Fodor Géza: Termékeny rosszhiszeműség. Rousseau színházkritikája, *Holmi*, 2004/3, 285-300.

Horkay Hörcher Ferenc: Rousseau és a felvilágosult kultúrkritika, in *Esztétikai gondolkodás a felvilágosodás korában 1650-1800*. Gondolat, Budapest, 2013, 241-258.

Kelemen János: Rousseau nyelvelmélete, in *A nyelvfilozófia kérdései Descartes-tól Rousseau-ig*. Kossuth-Akadémiai, 1977, 261-299.

Ludassy Mária: *Moralisták és terroristák. A francia felvilágosodás és a francia forradalom erkölcsi és politikai problémáiból*. Kozmosz, Budapest, 1987.

Ludassy Mária: *Téveszméink eredete*. Atlantisz, Budapest, 1991.

Ludassy Mária: *Szavak és kardok. Nyelvfilozófia és hatalomelmélet*. Atlantisz, Budapest, 2004.

Ludassy Mária: *Felvilágosodás-értelmezések*. Áron Kiadó, Budapest, 2008.

Ludassy Mária: *Felvilágosodástól elsőtétítésig. Politikafilozófiai írások*. Atlantisz, Budapest, 2014.

Olay Csaba: Elidegenedés Rousseau gondolkodásában, *Magyar Filozófiai Szemle*, 60, 2016/4, 9-30.

Pukánszky Béla: Rousseau gyermekszemlélete és a „fekete pedagógia”, *Iskolakultúra*, 2005/9, 3-16.

Leo Strauss: *Természetjog és történelem*. Pallas Stúdió – Attraktor, Budapest, 1999.

Pócza Kálmán: Schmitt, Rousseau és a politikai közösség alapja, in *Magyar Filozófiai Szemle* 55, 2011/2, 56-74.

Tematikus folyóiratszámok:

Balogh Brigitta (szerk.): „Rousseau” tematikus blokk, *Kellék* 49 (2013), 7-49.

Ludassy Mária (szerk.): „Jean-Jacques Rousseau 300 éve” tematikus blokk, *Magyar Tudomány*, 2012/7, 770-823.

Literatură de specialitate în limbi străine:

Louis Althusser: Rousseau et ses prédecesseurs. La philosophie politique au XVIIe et au XVIIIe siècle, in *Politique et histoire, de Machiavel à Marx*. Seuil, Paris, 2006, 255-368.

Bruno Bernardi: *La fabrique des concepts. Recherches sur l'invention conceptuelle chez Rousseau*. Honoré Champion, Paris, 2006.

Bruno Bernardi: *Le principe d'obligation: sur une aporie de la modernité politique*. Vrin, Paris, 2007.

Bruno Bernardi: Rousseau, une autocritique des Lumières, *Esprit*, n° 357, 2009/8-9, 109-124.

Ernst Cassirer: *Le problème Jean-Jacques Rousseau*. Arthème Fayard/Pluriel, Paris, 2010.

Jean-Jacques Chevalier: Jean Jacques Rousseau ou l'absolutisme de la volonté générale, *Revue française de science politique* 3, 1953/1, 5-30.

Gérard Genette, Tzvetan Todorov (éd.): *Pensée de Rousseau* (écrits de Éric Weil, Ernst Cassirer, Leo Strauss, Chares Eisenmann, Robert Derathé, Paul Bénchou, Victor Goldschmidt). Seuil, Paris, 1984.

Victor Goldschmitt: *Anthropologie et politique. Les principes du système de Rousseau*. Vrin, Paris, 1983.

Pierre Manent: *Naissances de la politique moderne. Machiavel – Hobbes – Rousseau*. Gallimard, Paris, 2007.

Patrick Riley: A Possible Explanation of Rousseau's General Will, in *Will and Political Legitimacy. A Critical Exposition of Social Contract Theory in Hobbes, Locke, Rousseau, Kant, and Hegel*. Harvard UP, Cambridge, Massachusetts and London, England, 1982, 98-124.

Judith N. Shklar: *Men and Citizens: A Study of Rousseau's Social Theory*. Cambridge UP, Cambridge, 1969.

Jean-Fabien Spitz: Rousseau et la tradition révolutionnaire française : une énigme pour les républicains, *Les Études philosophiques*, 2007/4, 445-461.

Jean Starobinski: *Jean-Jacques Rousseau, la transparence et l'obstacle*. Suivi de *Sept essais sur Rousseau*. Gallimard, Paris, 1976.

Jean Starobinski: *Le remède dans le mal, critique et légitimation de l'artifice à l'âge des Lumières*. Gallimard, Paris, 1989.

Leo Strauss: On the Intention of Rousseau, *Social Research* 14, 1947/4, 455-487.

Luc Vincenti (éd.): *Rousseau et le marxisme*. Publications de la Sorbonne, Paris, 2011.

Maurizio Viroli: *Jean-Jacques Rousseau and the „well-ordered-society”*. Cambridge UP, Cambridge, 1988.

8.2 Seminar / laborator	Metode de predare	Observații
1. Filosofia morală a Iluminismului britanic: Reid, Clarke, Hume, Ferguson	Interpretare de texte, discutarea fragmentelor prezentate	
2. Filosofia socială a Iluminismului francez: Voltaire, Diderot, Helvetius	Interpretare de texte, discutarea fragmentelor prezentate	
3. Complexitatea și stilul lui Rousseau: al doilea Discurs; Eseu despre originea limbilor; Emil, Dialoguri - fragmente	Interpretare de texte, discutarea fragmentelor prezentate	
4. Concepția lui Rousseau despre artă, opiniile sale despre teatru, opera sa literară: primul Discurs, Scrisoare către d'Alembert, Confesiuni	Interpretare de texte, discutarea fragmentelor prezentate	
5. Principiile pedagogice ale lui Rousseau: Emil - fragmente	Interpretare de texte, discutarea fragmentelor prezentate	
6. Elementele centrale ale concepției lui Rousseau despre religie: Profesiunea de credință a vicarului din Savoia	Interpretare de texte, discutarea fragmentelor prezentate	
7. Cunoaștere și limbaj, metaforă și denumire: Eseu despre originea limbilor; Condillac: Eseu asupra originii cunoștințelor omenеști	Interpretare de texte, discutarea fragmentelor prezentate	
8. Caracteristici ale contractualismului lui Rousseau: Hobbes: Leviathan; Despre contractul social	Interpretare de texte, discutarea fragmentelor prezentate	
9. Problemele ridicate de conceptul de voință generală: Despre contractul social	Interpretare de texte, discutarea fragmentelor prezentate	
10. Suveranitatea populară și respingerea ideii de reprezentare: Despre contractul social	Interpretare de texte, discutarea fragmentelor prezentate	
11. Subiectivitate colectivă, identitate,	Interpretare de texte, discutarea	

naționalism: proiectele de constituții	fragmentelor prezentate	
12. Influența lui Rousseau - tradiția revoluționară, marxismul: Sieyès, Saint-Just, Robespierre	Interpretare de texte, discutarea fragmentelor prezentate	
13. Influența lui Rousseau - tradiția republicană: Tocqueville, Furet	Interpretare de texte, discutarea fragmentelor prezentate	
14. Paradoxuri în filosofia și recepția lui Rousseau: John Stuart Mill, Paul de Man	Interpretare de texte, discutarea fragmentelor prezentate	

Bibliografie

Thomas Reid: tanulmányok az ember szellemi képességeiről, in Horkay Hörcher Ferenc (szerk.): A skót felvilágosodás. Osiris, Budapest, 1996, 263-274.

Samuel Clarke: Értekezés a természetes vallásról, in Márkus György (szerk.): *Brit moralisták a XVIII. században*. 1977, 13-54.

David Hume: Tanulmány az erkölcs alapelveiről, in Horkay Hörcher Ferenc (szerk.): A skót felvilágosodás. Osiris, Budapest, 1996, 61-84.

Adam Ferguson: Esszé a polgári társadalom történetéről, in Horkay Hörcher Ferenc (szerk.): A skót felvilágosodás. Osiris, Budapest, 1996, 175-196.

Voltaire: Fényűzés, in *Filozófiai ábécé*. Európa, Budapest, 1983, 154-158.

Denis Diderot: Fényűzés (erkölcsi és filozófiai) – Enciklopédia-cikk, in Ludassy Mária (szerk.): *A francia felvilágosodás morálfilozófiája*. Gondolat, Budapest, 1975, 204-217.

Helvétius: A szellemről a társadalomhoz való viszonyában, in Ludassy Mária (szerk.): *A francia felvilágosodás morálfilozófiája*. Gondolat, Budapest, 1975, 403-437.

Jean-Jacques Rousseau: Javított-e az erkölcsökön a tudományok és a művészetek újraéledése?, in *Politikafilozófiai írások*. Atlantisz, Budapest, 2017, 7-40.

Jean-Jacques Rousseau: Levél d'Alembert-nek, in *Értekezések és filozófiai levelek*. Magyar Helikon, Budapest, 1978, 317-462.

Jean-Jacques Rousseau: *Emil, avagy a nevelésről*. Papirusz Book, Budapest, 1997. Szemelvények.

Jean-Jacques Rousseau: *Esszé a nyelvek eredetéről*. Attraktor, Gödöllő-Máriabesnyő, 2007. Szemelvények.

Étienne Bonnot de Condillac: Esszé az emberi ismeretek eredetéről, in Jean-Jacques Rousseau: *Esszé a nyelvek eredetéről*. Attraktor, Gödöllő-Máriabesnyő, 2007, 93-144. Szemelvények.

Jean-Jacques Rousseau: A társadalmi szerződésről, avagy a politikai jog elvei, in *Politikafilozófiai írások*. Atlantisz, Budapest, 2017, 259-416.

Jean-Jacques Rousseau: Alkotmánytervezet Korzika számára, in *Politikafilozófiai írások*. Atlantisz, Budapest, 2017, 527-592.

Jean-Jacques Rousseau: Elmélkedések a lengyel kormányzatról és tervezett reformjáról, in *Politikafilozófiai írások*. Atlantisz, Budapest, 2017, 593-708.

Emmanuel Joseph Sieyès: Mi a harmadik rend?, in Hahner Péter (szerk.): *A nagy francia forradalom dokumentumai*, Osiris, Budapest, 1999, 36-43.

Saint-Just: A természetről, a polgári állapotról, a politikai társadalomról, avagy a független kormányzat elveiről, in Ludassy Mária (szerk.): *A francia felvilágosodás morálfilozófiája*. Gondolat, Budapest, 1975, 585-636.

Maximilien de Robespierre: A vallási és erkölcsi eszméknek a köztársasági elvekkel való kapcsolatáról, in Ludassy Mária (szerk.): *A francia felvilágosodás morálfilozófiája*. Gondolat, Budapest, 1975, 651-674.

Alexis de Tocqueville: *A régi rend és a forradalom*. Atlantisz, Budapest, 1994. Szemelvények.

François Furet: *A forradalomról*. Európa, Budapest, 2006. Szemelvények.

John Stuart Mill: A szabadságról, in *A szabadságról – Haszonelvűség*. Magyar Helikon, Budapest, 1980. Szemelvény.

Paul de Man: Ígéreték (Társadalmi szerződés), in *Az olvasás allegóriái*. Ictus, Szeged, 1999, 331-372.

9. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

- Discuții metodologice și dezbateri critice cu specialiști din discipline conexe (istoria artei, pedagogie, lingvistică, științe politice)
- Evaluarea critică a manifestărilor culturale, artistice și ideologice
- Participarea la dezbateri și forumuri profesionale, analiza manifestărilor și a fenomenelor culturale și politice, publicarea de analize sub formă de eseuri și studii de specialitate

10. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 Metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4 Curs	Însușirea cunoștințelor prezentate în cadrul prelegerilor, respectiv completarea acestora cu aspectele bordate în bibliografie	Verificarea continuă a participării la discuții	20%
	Însușirea și aplicarea temelor și a stilului de gândire prezentate în prelegeri	Examen oral la sfârșitul semestrului	40%
10.5 Seminar/laborator	Prezentarea fragmentelor alese	Prezentarea unui referat de seminar	20%
	Participare activă la dezbateri în cadrul seminarelor	Verificarea continuă a participării active la dezbateri	20%
10.6 Standard minim de performanță			
- Prezența la 70% din cursuri și la 100% din seminarii - Prezentarea a cel puțin unui text de seminar la liberă alegere - Cunoașterea literaturii primare recomandate. - Participarea activă la discuțiile de seminar, susținerea propriilor puncte de vedere în cadrul dezbaterilor.			

11. Etichete ODD (Obiective de Dezvoltare Durabilă / Sustainable Development Goals)¹

							
Eticheta generală pentru Dezvoltare durabilă							
							

Data completării:
14. 09.2025

Semnătura titularului de curs

Dr. Bakcsi Botond

Semnătura titularului de seminar

Dr. Bakcsi Botond

Data avizării în departament:
24. 09. 2025

Semnătura directorului de departament

Nagy Róbert docens

¹ Păstrați doar etichetele care, în conformitate cu [Procedura de aplicare a etichetelor ODD în procesul academic](#), se potrivesc disciplinei și ștergeți-le pe celelalte, inclusiv eticheta generală pentru Dezvoltare durabilă - dacă nu se aplică. Dacă nicio etichetă nu descrie disciplina, ștergeți-le pe toate și scrieți "Nu se aplică".